ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 116, Mayıs 2021, s. 409-423

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.49817>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
8.03.2021

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
17.05.2021

İsmail Hakkı BOZKURT

Milli Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim
ismailhakkibozkurt01@gmail.com

Doç. Dr. Murat KURT

Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü
murat.kurt@amasya.edu.tr

İLKOKUL 4. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN İNSANİ DEĞERLER EĞİTİMİYLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Öz

Bu çalışmanın amacı ilkokul 4. sınıf öğretmenlerinin insani değerler eğitimi ile ilgili görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaçla araştırmacı insani değerler eğitiminin gerekliliği, insani değerler eğitiminde kazandırılması gereken değerler, insani değerleri kazandırmada sınıf öğretmenlerinin etkisi, insani değerler eğitiminde uygulanan yöntem ve teknikler, insani değerler eğitiminde karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri hakkındaki sorulara cevap aramıştır. Bu çalışma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu, amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem kullanılarak belirlenmiştir. Çalışma grubu üç 4. sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Verileri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Toplanan veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Bu sonuçlara göre; insani değerler eğitiminin gerekli olduğu, insani değerler eğitiminde “sevgi, saygı, dürüstlük ve hoşgörü” gibi değerlerin kazandırılması gerektiği, insani değerler eğitiminde sınıf öğretmenlerinin etkili olduğu, insani değerler eğitiminde birçok yöntem ve tekniğin uygulandığı fakat “drama ve anlatım” yöntemlerinin daha fazla uygulandığı, insani değerler eğitiminde öğretmen, öğrenci, aile ve medyadan kaynaklı güçlüklerin olduğu

öğretmenlerce belirtilmiştir. Ayrıca insani değerler eğitiminin daha etkili olması için eğitim, öğretmen ve aile ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Değer, İnsani Değerler Eğitimi, Sınıf Öğretmenleri

OPINIONS OF PRIMARY SCHOOL 4TH GRADE TEACHERS ON HUMAN VALUES EDUCATION

Abstract

The aim of this study is to present the Opinions of primary school 4th grade teachers on human values education. The researcher has looked for the answers to questions about the necessity of human values education, the values to be gained in human values education, the influence of classroom teachers in bringing human values, the methods and techniques applied in human values education, the difficulties encountered in human values education and solutions with this purpose. This study has been carried out using situation study from qualitative research patterns. The workgroup has been determined using criteria sampling from purposeful sampling methods. The working group consists of three 4th grade teachers. A semi-structured interview form developed by the researchers have been used to collect the data. The collected data has been analyzed by using the descriptive analysis technique. According to these results; it has been stated by teachers that human values education is necessary, that values such as "love, respect, honesty and tolerance" should be gained in human values education, that classroom teachers are effective in human values education, that many methods and techniques are applied in human values education, but that "drama and expression" methods are applied more, and that there are difficulties in human values education caused by teachers, students, families and media. In addition, recommendations have been made regarding, education, teachers and family in order to make human values education more effective by the teachers.

Keywords: Value, Human Values Education, Primary School Teacher

Giriş

Değerler; duygu, düşünce ve davranışlarımıza yol gösteren; toplumsal ve kültürel yapıya anlam katan; tutum ve eylemlerimizin iyi ya da kötü olduğu hakkında bir kanıya varmamızı sağlayan kriter ve inanışlardır (Halstead ve Taylor, 2000; Akbaş, 2004; Superka ve Johnson, 1975). Değerler, birey ve toplumların manevi özleridir. Bu özler sayesinde insanların duygu, düşünce ve davranışları şekillenir. İnsanın yaşamını yönlendiren ve zihinsel olarak etkileyen değerler sayesinde, insanlar arasındaki kişisel ve sosyal bağlarda önemli bir etkiye sahiptir (Çalışkur, 2008). İnsanlar, hayatı boyunca bu değerlere göre yaşantısını şekillendirir (Şişman, 2011).

Değerler sayesinde insan kendisinden beklenileni, olay ve durumlar karşısında hangi davranışlarda bulunması gerektiğini, davranışlar karşısında nasıl sonuçlarla karşılaşacağını öğrenir (Fichter, 2006). Gutman (1982), değerleri, insanın yaşamı boyunca hayatının bütün evreleri üzerinde rol oynayan bir güç olarak belirtmiştir. Değerler tutum ve eylemlerin çıkış noktasıdır (Okumuş, 2010).

Toplumu toplum yapan en önemli faktörlerin başında değerlerimiz gelmektedir. Toplumda meydana gelen değişimler, özellikle teknolojiye hızlı gelişmeler birey ve toplumların da değer yargılarını etkilemektedir. Değerlerin yeterince içselleştirilememesi ve kuşaklara yeterince aktarılamaması, toplumların özellikle genç bireylerin de davranış bozukluklarının gözlemlenmesi ve bunun sonucunda toplumsal sorunlara neden olmaktadır (Okumuş, 2010).

Toplulukların refahı; bireylerin duygu düşünce ve davranışlarında yol gösterici rol oynayan insani değerlere bağlıdır. İstenilen insani değerlere sahip insanlar sayesinde toplumsal refah sağlanır. İnsanlara istenilen değerleri kazandırmada ailenin etkisi kadar okullarında çok önemli etkisi vardır (Ekşi, 2003). Okullarda istenilen insani değerlerin kazandırılması amacıyla eğitimler verilmektedir. Bu eğitimleri değerler eğitimi adı verilmektedir (Superka ve Johnson, 1975). Değerler eğitiminin okullarda verilmesi ile istenilen insani değerlerin kazandırıldığı ve bu değerlerin öğrencilerin tüm yaşantılarına etki ettiği belirtilmiştir (Atabey, 2014). Öğrenciler değerler eğitimi sayesinde sevgi, saygı ve hoşgörü gibi birçok istenilen insani değeri öğrenir ve toplumu etkilerler. Okullarda verilen bu eğitimin merkezinde ise öğretmenler vardır.

Bireyleri, davranışlarında doğruya yöneltmede çok önemli bir işlevi olan insani değerlerin sayesinde bireyler davranışlarına mantıklı hedefler koyar (Ruyter, 2002). İnsanlar bu hedefleri ile büyür ve yarının yetişkinleri olurlar. Yarının yetişkinleri olan çocuklara istenilen insani değerleri kazandırmada en önemli unsurlardan biri de öğretmenlerdir. Öğretmenlerin, öğrencilere istenilen değerleri kazandırmada çok önemli rol ve görevleri vardır (MEB, 2010). Öğrencilerle uzun zaman geçiren ve onların gelişimlerini yakından takip eden öğretmenler, çocukların rol modelleridir. Öğrenciler birçok açıdan öğretmenlerine özenirler (Çınar, 2008).

Temel insani değerleri kazanmış bireyler yetiştirmede sınıf öğretmenlerinin önemli rol ve sorumlulukları vardır. Bu nedenle birey ve toplum için öneme sahip olan değerlerin kazandırılmasında rol oynayan sınıf öğretmenlerinin bu insani değerleri öğrencileri nasıl kazandıracağını, neler yapması gerektiğini bilmesi gerekir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilkokul 4. sınıf öğretmenlerinin eğitimde insani değerler eğitimi ile ilgili görüşlerini belirlemektir. Bunun yanında insani değerler eğitiminin gerekliliği, insani değerler eğitiminde uygulanan yöntem ve teknikler, insani değerler eğitiminde sınıf öğretmenin etkisi, insan değerler eğitiminde ailenin okulun ve öğretmenin rolü, insan değerler eğitiminde hangi değerlerin öğretilmesi gerektiği, insani değerler eğitiminde karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri ve insani değerler eğitiminin daha etkili yapılması ile ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelenmiştir. Bu amaçlar doğrultusunda;

Bu araştırmanın ana problemi: İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin insani değerler eğitimi ile ilgili görüşleri nelerdir? Sorusudur. Bu problemin alt problemleri aşağıdaki gibidir;

1. İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin insani değerler eğitiminin gerekliliğiyle ilgili görüşleri nelerdir?
2. İlkokul 4. Sınıf öğretmenlerine göre insani değerler eğitiminde hangi değerler öğretilmelidir?
3. İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin insani değerler eğitiminde sınıf öğretmenlerinin etkisiyle ilgili görüşleriniz nelerdir?

4. İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin insani değerler eğitiminde Uyguladığı yöntem ve teknikler nelerdir?
5. İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin insani değerler eğitiminde karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri nelerdir?
6. İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin insani değerler eğitimini daha etkili yapılmasıyla ilgili görüş ve önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntem ve desenleri ile yapılmıştır. Nitel araştırma desenleri, araştırmanın çerçevesini belirleyen stratejilerdendir. Araştırmalar bu desenlerin belirlediği çerçeveye uygun olarak sistematik bir şekilde yapılır. Araştırmanın bütün aşamalarında etkin bir rol oynar (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bu araştırma nitel yöntem desenlerinden durum çalışması ile yapılmıştır. Durum çalışması deseninin odağı durumlardan sonuçlara ulaşmaktır. Durum derinlemesine araştırılır. Böylece bu duruma neden olan etmenler irdelenerek sonuca ulaşılır. Derinlemesine analizin söz konusu olduğu durum analizinde, araştırmacı duruma bütüncül bir açıdan bakar. İncelediğimiz olgu hakkında araştırmacıyı derinlemesine bilgilendirir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmada insani değerler eğitiminin durumu detaylı olarak betimlemek amaçlanmıştır. İnsani değerler eğitimi ile ilgili görüşler sınıf öğretmenlerinden alınmıştır. Bu açıdan bakıldığında araştırmada tek durum deseni kullanılmıştır. Tek bir durumun derinlemesine analizini içeren durum çalışmalarında veriler gözlem, görüşme ve dokümanlar marifeti ile elde edilir (Merriam, 2013).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Kahramanmaraş'ta görev yapan ilkokul 4. sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Kahramanmaraş'ta bulunan 8 ilkokulda görev yapan 8 erkek 7 kadın olmak üzere toplam 15 ilkokul 4. sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Ölçüt örnekleme ile önceden belirlenmiş birtakım kriterleri karşılayan durumların çalışılması amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Sınıf öğretmenlerinin 4. sınıf okutuyor olmaları, en az 2 defa 4.sınıf okutmuş olmaları ve insani değerler eğitimi ile ilgili birtakım çalışmalara katılmış olmaları kriterleri dikkate alınmıştır.

Verinin Toplanması ve Analizi

En az iki kişi ile gerçekleşen, nitelikli bilgi sağlayabilen ve esnek yapısıyla ön plana çıkan görüşmeler, insanın aklındakileri ortaya çıkarmak amacıyla yapılır (Patton, 2014). Bu amaçla araştırmaya katılan ilkokul 4. Sınıf öğretmenlerinin insani değerler eğitimi ile ilgili görüşleri ve bununla ilgili veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu 10 sorudan oluşmaktadır. Bu formun sorularını oluştururken gerekli literatürler taranmış olup bu doğrultuda sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan bu sorularla ilgili uzman görüşüne başvurulmuş ve gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra soruların son şekli ortaya çıkmıştır. Görüşmenin rahat bir ortamda yapılması amaçlanmıştır. Yaklaşık 10 dakika süren görüşmeler ses kaydıyla kayıt altına alınmıştır. Görüşmecilerin ses kayıtları yazılı hale getirilmiştir. 4. Sınıf öğretmenlerinin insani değerler eğitimi ile ilgili görüşlerini ortaya

çıkarmak için yapılan bu araştırmada, görüşmenin verilerini analiz ederken betimsel analizi yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Güvenirlik ve geçerliliğin sağlanması amacıyla ilk olarak analizin tüm aşamaları raporlaştırılmıştır. Araştırma içerisinde görüşülen öğretmenlerden doğrudan alıntılara yer verilmiş ayrıca sonuçların öğretmenlerin cevapları ile örtüştüğü belirlenmiştir. Görüşme yapılan öğretmenler Ö1-Ö3 şeklinde kodlanmıştır.

Bulgular

İlkokul 4. sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşme sonucunda veriler analiz edildiğinde;” İnsani değerler eğitimi gerekli midir? Neden?” ile ilgili bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. *İnsani Değerler Eğitiminin Gerekliliği*

Tema	Kategoriler	f	Örnek Cümle
Bireysel	Bütün Yaşamı Etkilemesi	2	“...İnsanca yaşamak insani değerler eğitimi gereklidir. İnsan bu değerler sayesinde yaşamı boyunca doğru adımlar atabilecek ve mutluluğu yakalayabilecektir.” (Ö3)
	Kişilik Kazandırma	3	
Toplumsal	Topluma Uyum	3	“...İnsana aktarılan bu değerler sayesinde insan topluma uyum sağlama yetisi kazanır. Topluma uyum sağlayan bu bireyler uyum içinde yaşar ve toplum düzeni sağlanır...” (Ö1)
	Toplumsal Düzeni Sağlaması	3	
	Vatanseverlik	1	
Eğitsel	Küçük Yaşlarda Verilmesi	2	“...İlkokul dönemlerinin kişilik gelişimine çok büyük etkisi vardır. Bu nedenle okullar kişilik gelişimi için önemlidir.” (Ö2)
	Okulda Kazandırılması	2	
	Öğrenmeye Açık Yaşlar Olması	2	

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan 4. Sınıf öğretmenlerinin insani değerler eğitiminin gerekliliği ile ilgili bireysel toplumsal ve eğitsel olmak üzere üç tema üzerinde durulmuştur. İnsani değerler eğitiminin gerekliliğine bireysel tema açısından baktığımızda insani değerler eğitimi insana kişilik kazandırarak bütün yaşamını etkilediği ortaya konulmuştur. Toplumsal tema açısından baktığımızda insanın kişilik kazanmasını sağlayan bu eğitim sayesinde topluma uyum sağlayan vatansever bireylerin, toplumsal düzeni sağladığı

belirtilmiştir. Eğitsel tema açısından baktığımızda ise öğrenmeye en açık olunan küçük yaşlarda, okullarda insani değerler eğitimi verilmesiyle kişiliğin kazandırılacağı belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden birinin görüşüne aşağıda yer verilmiştir.

Ö3: “...insanların çocukluk dönemi gelişimin her açıdan üst düzeyde olduğu dönemdir. bu dönemde okullarda verilen değerler sayesinde, insan yaşamı boyunca doğru adamlar ata bilecektir. Doğru adımlar atan bu bireyler topluma uyumda zorluk yaşamayacak ve mutluluğa ulaşabileceklerdir. Mutlu, istenilen davranışları sergileyen bu bireyler bir araya gelerek toplumsal düzenin sağlanmasına neden olacaktır.”

4. sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşme sonucunda veriler analiz edildiğinde; ” İnsani değerler eğitiminde hangi değerler öğretilmelidir?” sorusuyla ilgili bulgular tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretilmesi Gereken İnsani Değerler

Tema	Değerler	f
İnsani Değerler	Sevgi	3
	Saygı	3
	Dürüstlük	3
	Hoşgörü	3
	Yardımlaşma	2
	Sabır	2
	Vatanseverlik	2
	Sorumluluk	2
	Empati	1
	Nezaket	1
	Samimiyet	1
	Adalet	1
	Eşitlik	1
	Merhamet	1

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan ilkokul 4. sınıf öğretmenlerinin öğretilmesi gerektiğini düşündüğü 14 farklı değerden bahsedilmiştir. Bu değerlerden sevgi, saygı, dürüstlük ve hoşgörü değerlerine araştırmaya katılan bütün öğretmenler yer vermiştir. Bu değerleri yardımlaşma, sorumluluk ve sabır değerleri takip etmektedir. Bununla ilgili araştırmaya katılan öğretmenlerden birinin görüşüne aşağıda yer verilmiştir.

Ö1: “...Bütün insanlığa ait olan, insanı insan yapan birçok değer olduğunu düşünüyorum. bunların başında sevgi ve saygı gelmektedir. Bunları hoşgörü, sabır, empati, adalet, dürüstlük gibi değerler takip etmektedir...”

İlkokul 4. sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşme sonucunda verilen analiz edildiğinde;

“Sizce öğrencilere insani değer kazandırmada sınıf öğretmenleri ne derece etkilidir?” sorusuyla ilgili bulgular tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3.*Değer Kazandırmada Sınıf Öğretmenlerinin Etkisi*

Tema	Kategoriler	f	Örnek Cümle
Sınıf Öğretmeninin Etkisi	Etkili	2	“...öğrencilerin karakterlerini etkilemektedir...”(Ö1)
	Kısmen Etkili	1	“...aile etkililiği azaltmakta...”(Ö3)

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan 4. sınıf öğretmenleri öğrencilere insani değerler kazandırmada ne derece etkili olduğu ile ilgili etkili ve kısmen etkili olmak üzere iki tema üzerinde durulmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenler genel olarak insani değerler kazandırmada sınıf öğretmenlerinin etkili olduğunu söylerken bir kısmı ise kısmen etkili olduğunu bunun ise en önemli nedeninin aile olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Ö1: “...Sınıf öğretmeni, sınıfın kültürünü etkileyen en önemli faktördür. Öğretmen sadece kazanımları anlatan, öğreten değil aynı zamanda öğrencilerin karakterlerine dokunmaktadır. Bu açıdan baktığımızda insani değerler eğitiminin etkili olması için öğretmenlerin çok önemli rolleri vardır. Öğrencilere her açıdan rol model olan öğretmenlerin, eğitimi ve her türlü davranışı öğrencilerin karakterlerini etkilemektedir.”

Ö3: “...Öğretmenlerin insani değerler kazandırmada tamamen etkili olduğunu düşünmüyorum. Değer kazandırmada birçok faktör bulunmakta. Bunların başında aile gelmektedir. Ben değeri öğretirim fakat çocuk eve döndüğünde tam tersi bir davranışla karşılaşırsa öğretmek istediğim değeri yeterince kazanamaz...”

İlkokul 4. sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşme sonucunda veriler analiz edildiğinde ;” İnsani değerler eğitiminde uyguladığınız yöntem ve teknikler nelerdir?” Sorusuyla ilgili bulgular tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Değerler Eğitiminde Uygulanan Yöntem ve Teknikler

Tema	Kategoriler	f	Örnek Cümle
Öğrenci Merkezli	Drama	3	"...drama ve rol yapma yöntemlerini uyguluyorum..."(Ö3)
	Rol Yapma	2	"...Rol yapmanın önemli bir rolü var..." (Ö2)
	İşbirlikçi Öğrenme	1	"...oluşturulan gruplarla drama etkinlikleri..."(Ö1)
	Beyin Fırtınası	1	"...beyin fırtınasıyla düşüncelerini aktarıyorlar..."(Ö1)
Öğretmen Merkezli	Anlatım	3	"...gerekli bilgileri verip..." (Ö2)
	Soru-Cevap	2	"...Soru cevapla öğrendiklerini pekiştiriyorum..."(Ö2)
	Örnek Olay	1	"...önce örnekler veriyorum..."(Ö2)

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan ilkokul 4. sınıf öğretmenlerinin insani değerler eğitiminde uyguladığı 7 farklı yöntem ve teknikten bahsedilmiştir. Bu yöntem ve teknikler incelendiğinde öğrenci merkezli ve öğretmen merkezli olmak üzere iki temaya ulaşılmıştır. İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin insani değerler eğitiminde uyguladığı yöntem ve tekniklerden drama ve anlatım yöntemini araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamının uyguladığı görülmektedir. Bu iki yöntem ve tekniğin dışında rol yapma ve soru-cevap yöntemleri de büyük oranda uygulanmıştır. Uygulanan yöntem ve tekniklere genel olarak bakıldığında öğretmen ve öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri birbirine benzer oranda uyguladıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden bazılarının görüşüne aşağıda yer verilmiştir.

Ö2: "...Çocuklara kazandırmak istediğim değerlerle ilgili önce örnekler veriyorum. Verdiğim örneklerin daha iyi anlaşılması için öğrencilerimin de örnekler vermesini istiyorum. Öğrencilerimin kazandırmak istediğim değerleri anladığını fark edince bu değerlerle ilgili gerekli bilgileri verip soru cevaplarla öğrendiklerini pekiştiriyorum. Dramanın da çok etkili bir yöntem olduğunu biliyorum fakat sınıfım kalabalık olduğu için yeterince uygulayamıyorum..."

Ö3: "Soyut kavramlar öğretilirken genellikle drama, rol yapma yöntemlerini kullanıyorum. Bu yöntemler sayesinde çocuklar değerleri daha kolay içselleştiriyor. Ayrıca bazı durumlarda hikaye anlatımı, beyin fırtınası gibi yöntemleri de uyguluyorum."

İlkokul 4. sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşme sonucunda veriler analiz edildiğinde;" İnsani değerler eğitimde karşılaşılan güçlükler nelerdir?" Sorusuyla ilgili bulgular tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Değerler Eğitiminde Karşılaşılan Güçlükler

Tema	Kategoriler	f	Örnek Cümle
Öğretmen	Değerleri aktarmada yetersizlik	2	"...soyut kavramları anlatmakta zorlanıyorum..." (Ö1)
	Değerleri öğretmeye ilgisiz olma	2	"...Öğretmen değerlere önem vermiyor..." (Ö2)
Öğrenci	Soyut kavramları anlamakta zorlanma	3	"...soyut kavramları anlayamıyor..." (Ö1)
	Öğrenci seviyesinin yetersiz olması	3	"...Bazı öğrencilerimin duyuşsal becerileri gelişmemiş..." (Ö3)
Aile	Ailenin yanlış tutumu	3	"...Aile üyesi bu değerlere uygun davranmıyor..." (Ö3)
	Değerin ailede pekişmemesi	2	"...Çocuk öğrettiğim değeri ailesinde görmeyince ne yapsam boş..." (Ö2)
Medya	Medyanın değerleri yanlış aktarması	2	"...TV'de öğrettiğim değerlerle örtüşmeyen..." (Ö2)

Tablo 5 incelendiğinde, araştırmaya katılan 4. Sınıf öğretmenlerinin insani değerler eğitiminde karşılaştıkları güçlükler ile ilgili öğretmen, öğrenci, aile ve medya olmak üzere dört tema üzerinde durulmuştur. Bu temalardan öğrenci ve aile ile ilgili karşılaşılan güçlükler ön plandadır. Bu temaları öğretmen ve medya temaları takip etmektedir. İnsani değerler eğitiminde karşılaşılan güçlükler öğrenci teması açısından baktığımızda öğrenci seviyesinin yetersizliği ve kavramları anlamamanın zor olması kategorileri, aile teması açısından baktığımızda ailenin yanlış tutumu ve değerlerin ailede pekişmemesi kategorileri, öğretmen teması açısından baktığımızda değerleri aktarmada yetersizlik ve değerleri öğretmeye ilgisiz olma kategorileri, Medya teması açısından baktığımızda medyanın değerleri yanlış aktarması ve medyanın değerler açısından tutarsızlıkları kategorileri ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Ö2: "...Günümüz şartlarını düşündüğümde artık en önemli güçlüğün televizyon ve Telefondan kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Ben çocuğa istenilen değeri öğretiyorum fakat çocuk eve gidince ailesi ile birlikte oturup televizyonda benim öğrettiğim değerlerle örtüşmeyen şeyler izliyor. Bu da benim bütün emeğimi yok ediyor. Çocuklar, televizyon dışında akıllı telefonlar ile birçok olumsuz içeriye ulaşıyorlar..."

Ö1: "... Sorun bende mi bilmiyorum ama değerler gibi kavramları öğretmekte zorlanıyorum. Öğrencilerimin bazıları soyut kavramları anlayamıyor..."

Ö3: "... her ailenin kendi içinde özellikleri, her birinin farklı değerleri ve öncelikleri var. Kimi aile çocuklarıyla ilgilenirken kimisi ilgilenmiyor. En önemlisi de aile üyelerinin hangi değerlere sahip olduğu. Öğrencime istenilen değeri öğretsem bile aile üyesi bu değere uygun davranmadığı sürece öğrenci değeri kazanamıyor..."

İlkokul 4. sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşme sonucunda veriler analiz edildiğinde; "İnsani değerler eğitiminin daha etkili yapılmasıyla ilgili görüş ve önerileriniz nelerdir?" Sorusuyla ilgili bulgular tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. *İnsani Değerler Eğitime Yönelik Öneriler*

Tema	Kategoriler	f	Örnek Cümle
Eğitimle ilgili Öneriler	Öğrenci düzeyine uygunluk	3	"...anlayıp somutlaştırabilecekleri değerler..." (Ö2)
	Fazla zaman ayrılması	3	"...değerler eğitime ayrılan zaman yetersiz..." (Ö3)
	Çağdaş yöntem ve teknikler	1	"...Öğrenciye uygun yöntemler..." (Ö1)
Öğretmenle ilgili Öneriler	Mesleki gelişim	3	"...çocuklar için kavramları somutlaştırmalıyız..." (Ö2)
	Değerlere ilgi	1	"...değerlere daha fazla önem vermeli..." (Ö3)
Aileyle ilgili Öneriler	Aile eğitimi	3	"...önce aile eğitilmeli..." (Ö3)
	Aile ile işbirliği	1	"...aile ile işbirliği içerisinde..." (Ö1)

Tablo 6 incelendiğinde, araştırmaya katılan 4. sınıf öğretmenlerinin, insani değerler eğitiminin daha etkili yapılması ile ilgili görüş ve önerileri incelendiğinde; eğitimle, öğretmenle ve aileyle ilgili olmak üzere üç tema üzerinde durulmuştur. Eğitim ile ilgili temayı incelediğimizde, insani değerler eğitiminin, yeterli zaman ayrılarak öğrenci düzeyine uygun çağdaş yöntem ve tekniklerle verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Öğretmenlerle ilgili temayı incelediğimizde, öncelikle öğretmenlerin yeterli mesleki beceriye sahip olmaları gerektiği ve değerleri öğretmeye istekli olması gerektiği belirtilmiştir. Aile ile ilgili temayı incelediğimizde ise ailenin de eğitime dahil olması gerektiği ve aile ile işbirliği yapılması gerektiği belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden birinin görüşüne aşağıda yer verilmiştir.

Ö1: “...İnsani değerler eğitimine sınıfımızda yeterli zamanın verildiğini düşünmüyorum. Öncelikle eğitim programında değerlere daha fazla zaman ayrılmalı ardından öğrencilerin seviyesine uygun yöntemler kullanarak öğrenciye değeri kazandırmalıyız. Bu değerlerin kalıcılığını sağlamak için de aile ile işbirliği içerisinde olmalıyız. Gerekliyorsa Aileyi de bu eğitime dahil etmeliyiz ...”

Tartışma ve Yorum

Araştırmaya katılan ilkokul 4. sınıf öğretmenleri insani değerler eğitiminin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler bireysel açıdan baktıklarında insani değerler eğitiminin bireylere kişilik kazandırdığı ve bunun bireyin bütün yaşamını etkilediğini belirtmişlerdir. Toplumsal açıdan baktıklarında insani değerler eğitiminin bireyin topluma uyumunu ve vatanseverliği kazandırdığı bunun sonucundaysa Toplumsal düzenin sağlandığı ortaya çıkmıştır. Eğitsel açıdan bakıldığında ise insani değerler eğitiminin okullarda küçük yaşlardan itibaren kazandırılması gerektiği belirtilmiştir. Yazar'ın (2010) araştırmasında öğretmenler sağlıklı kişilik gelişimi ve bunun sonucunda ise toplumla uyumlu bireyler olunması için değerler eğitiminin gerekliliğini belirtmişlerdir. Thornberg ile Oğuz'un (2013) araştırmasında öğretmenler, toplumca genel kabul görmüş doğru davranışların öğrencilere kazandırılarak sosyalleşmenin sağlanması için değerler eğitiminin gerekliliğini belirtmişlerdir. Yıldırım ve Çalışkan'ın (2017) araştırmasında, öğretmenlerin hepsi değerler eğitimine gerek duyulduğunu belirtmişlerdir. Yapılan araştırma bulgularıyla, benzer araştırmalarla örtüşmektedir.

Araştırmaya katılan ilkokul 4. sınıf öğretmenlerinin öğretilmesini gerektiğini düşündüğü 14 farklı değerden bahsedilmiştir. Bu değerlerden Sevgi, saygı, dürüstlük ve hoşgörü değerlerine araştırmaya katılan bütün öğretmenler yer vermiştir. Bu değerleri yardımlaşma, sorumluluk ve sabır değerleri takip etmektedir. Türk (2009), öğretmenlerin çoğunun saygı değerini önemseydiğini belirtmiştir. Karatekin, Gençtürk ve Kılıçoğlu'nun (2013) araştırmasında, öğretmenlerin büyük bölümü öğretilmesi gereken değerleri saygı, sevgi, sorumluluk, hoşgörü ve vatanseverlik olarak belirtmişlerdir. Araştırma bulguları benzer araştırmalarla örtüşmektedir.

Araştırmaya katılan 4 sınıf öğretmenleri, öğrencilere insani değerler kazandırmada, sınıf öğretmenlerinin genel olarak etkili olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı ise kısmen etkili olduğunu ve bunun en önemli nedeninin aile olduğunu belirtmişlerdir. Gürhan ve Çiftçi'nin (2017) araştırmasında, ilkokulda verilen değerler eğitimi ile ilgili proje kapsamında, eğitim sonunda öğretmen ve yöneticilerinin görüşleri alınmıştır. Bu görüşler sonunda öğrencilerin davranışlarında ileri düzeyde olumlu değişiklikler gözlenmiştir.

Araştırmaya katılan ilkokul 4. sınıf öğretmenlerinin insani değerler eğitiminde uyguladığı 7 farklı yöntem ve teknikler bahsedilmiştir. Bu yöntem ve tekniklerden drama ve anlatım yöntemini araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamının uyguladığı görülmektedir. Bu iki yöntem ve tekniği dışında rol yapma ve soru-cevap yöntemleri de büyük oranda uygulanmıştır. Bu yöntemleri Örnek olay, işbirlikçi öğrenme ve Beyin Fırtınası takip etmektedir. Uygulanan yöntem ve tekniklere genel olarak bakıldığında öğretmenlerin, öğrenci ve öğretmen Merkezi yöntem ve teknikleri birbirine benzer oranda uyguladıkları belirlenmiştir. Can (2008), araştırmasında öğretmenler yaratıcı dramının önemini vurgulamış Ayrıca yaratıcı dramının daha etkili uygulanması için diğer yöntem ve tekniklerinde uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir. Thornberg ile Oğuz'un (2013) araştırmasında Öğrencinin empati yetisi kazanması ve doğru davranışlar da bulunabilmesi için dramının önemi öğretmenlerce

vurgulanmıştır.

Araştırmaya katılan 4. sınıf öğretmenlerini insani değerler eğitiminde karşılaştıkları güçlükler öğretmen, öğrenci, aile ve medyadan kaynaklı olarak belirtilmiştir. Bu güçlüklerden öğrenci ve aile ile ilgili karşılaşılan güçlükler ön plandadır. Karşılaşılan güçlüklerle öğrenci kaynaklı olarak baktığımızda, öğrenci seviyesinin yetersizliği ve soyut kavramları anlamını zor olduğu belirtilmiştir. Gür ve arkadaşlarının (2015) araştırmasında, değerler soyut ifadeler olduğu için küçük yaştaki öğrencilere aktarmak sıkıntı yaşadıkları öğretmenlerce ifade edilmiştir. Karşılaşılan güçlüklerle aileden kaynaklı olarak baktığımızda ailenin yanlış tutumu ve öğretilen değerlerin pekiştirilmemesi değerlerin aktarılmasında güçlükler yaşanmasına neden olduğu belirtilmiştir. Varol'un (2013) araştırılmasında, ailenin değerler eğitimi ile ilgilenmediği öğretmenlerce belirtilmiştir. Karşılaşılan güçlüklerle öğretmenlerden kaynaklı olarak baktığımızda öğretmenin değerleri öğretmeye ilgisiz olması ve değerleri aktarmada yetersiz olmaları karşılaşılan güçlüklerden olduğu belirtilmiştir. Yıldırım ve Çalışkan'ın (2017) araştırmasında, değer eğitimine ilgisiz öğretmenlerin varlığı öğretmenlerce belirtilmiştir. Karşılaşılan güçlüklerle medyadan kaynaklı olarak baktığımızda ise medyanın değerleri yanlış aktarması ve değerler açısından tutarsızlıkların değerler eğitimi güçleştirdiği öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Meydan ve Bahçe'nin (2010) araştırmasında, teknolojinin değerlerin kaybolmasına neden olduğu öğretmenlerce belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan 4. Sınıf öğretmenlerinin daha etkili yapılmasıyla ilgili görüş ve önerileri ile ilgili eğitimle, öğretmenle ve aile ile ilgili olmak üzere üç tema üzerinde durulmuştur. Öğretmenlerin eğitim ile ilgili önerileri incelendiğinde insani değerler eğitiminin öğrenci düzeyine uygun olan Çağdaş yöntem ve tekniklerle verilmesi Ayrıca eğitim için daha fazla zaman ayrılması gerektiği belirtilmiştir. Yalar ve Yelken'in (2011) araştırmasında, değerler eğitimine daha çok zaman ayrılması gerektiği öğretmenlerce belirtilmiştir. Gürhan ve Çiftçi'nin (2017) araştırmasında, etkinliklerin öğrencilerin seviyelerine göre yapılması gerektiği öğretmenlerce belirtilmiştir. Öğretmenlerin öğretmenlerle ilgili önerileri incelendiğinde Öncelikle öğretmenlerin yeterli mesleki beceriye sahip olmaları gerektiği ve değerleri öğretmeye istekli olması gerektiği belirtilmiştir. Yalar ve Yelken'in (2011) araştırmasında, öğretmenlere hizmet içi eğitimlerin yapılması gerektiği öğretmenlerce belirtilmiştir. Gürhan ve Çiftçi'nin (2017) Araştırmasında, öğretmenlerin değer eğitimi ile ilgili öğretmeye istekli olması gerektiği öğretmenlerce belirtilmiştir. Öğretmenlerin aile ile ilgili önerileri incelendiğinde ise ailenin de eğitime dahil olması ve aile ile işbirliği yapılması gerektiği belirtilmiştir. Yalar ve Yelken'in (2011) araştırmasında, ailelere yönelik eğitimlerin verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Yapılan araştırma bulgularıyla benzer araştırmaların örtüştüğü görülmektedir.

Sonuçlar

Araştırmaya katılan ilkokul 4. sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşme sonucunda insani değerler eğitiminin gerekli olduğu belirlenmiştir. Küçük yaşlardan itibaren okullarda verilen insani değerler eğitiminin bireye doğru kişiliği kazandırmada etkili olduğu ve bunun bütün yaşamı etkilediği, topluma uyumu kolaylaştırıp toplumsal düzenin sağlanmasında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sevgi, saygı, dürüstlük ve hoşgörü değerlerinin insani değerler eğitiminde öğrencilere kazandırılması gerektiği bu değerlerin yanında sabır, sorumluluk gibi değerlerin de öğretilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin insani değerler kazandırmada genel olarak etkili olduğu ancak aileden kaynaklı olarak değerleri yeterince kazandırmada sorunlar yaşanabilmektedir.

İnsani değerler eğitiminde en çok drama ve anlatım yöntemleri uygulandığı ancak dramanın eğitimde çok daha etkili bir yöntem olduğu ortaya çıkmıştır. İnsani değerler eğitiminde Ayrıca rol yapımı, soru cevap, Örnek olay, işbirlikçi öğrenme ve Beyin Fırtınası gibi yöntem ve teknikler de uygulanmaktadır.

İnsani değerler eğitiminde karşılaşılan güçlükler öğretmen, öğrenci, aile ve medyadan kaynaklıdır. Öğretmenler, insani değeri kazandıracak yeterliliğe sahip olmalı ve değerleri öğretmeye istekli olmalıdır. Değerlerin öğretilmesinde, değerler Soyut kavramlar olduğu için öğrenciler değerleri anlamakta zorlanmaktadır. Ayrıca öğrencilerin değerleri anlayacak seviyede olmaları gerekmektedir. Medyada değerlerin kazandırılmasını güçleştirmektedir.

İnsani değer eğitiminin daha etkili olması için öğretmenlerin değerler eğitimi ne istekli olması ve öğretim için yeterli mesleki beceriye sahip olmaları gerekmektedir. İnsani değerler için daha fazla zaman ayrılmalıdır. İnsani değerler Çağdaş yöntem ve tekniklerle öğrencinin seviyesine uygun olarak verilmelidir. Ailenin de eğitime katılması, aile ile işbirliği içerisinde eğitimlerin yapılması gerekmektedir.

Öneriler

-Araştırmada, ailelerin insani değerler eğitiminde doğrudan veya dolaylı olarak etkisi olduğu ve bazı ailelerin eğitimi verimsizleştirdiği belirlenmiştir. Bu anlamda ailenin de insani değerler eğitimine dahil olması ve aile ile işbirliği yapılmalıdır.

-Bazı öğretmenlerin insani değerler eğitime gerekli önemi vermediği ve değer eğitimine istekli olmadığı için öğretmenlere bu konuda mesleki eğitimler verilebilir.

-Medyanın değerleri olumsuz etkilediği hatta kaybolma noktasına getirdiği ortaya konmuştur. Bu nedenle medya yöneticileri, medya yayınlarını değerlere uygun olarak düzenlenmesini sağlamalıdır. Medya yayınları gerekli medya organlarınca denetlenmelidir.

-Bu araştırmada veriler, insani değerler eğitimi ile ilgili olarak öğretmenlerden toplanmıştır. Aile ve öğrencilerle de bu çalışma yapılabilir.

-Nitel yöntemle Yapılan bu çalışma nicel yöntemlerle de yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Atabey, D. (2014). Okul öncesi sosyal değerler kazanımı ölçeğinin geliştirilmesi ve sosyal değerler eğitimi programının anasınıfına devam eden çocukların sosyal değerler kazanımına etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Can, Ö. (2008). Dördüncü ve besinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Çalışkur, E. A. (2008). Üniversite öğrencilerinin yaşam değerleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çınar, İ. (2008). İlköğretimin önemi ve öğretmen. *Eğitim Dergisi* (20), 1-28.

- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 79,96.
- Fichter, J. (2006). *Sosyoloji nedir?* (Çev. Nilgün Çelebi). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gutman, J. (1982). A Means-end Chain Model Based on Consumer Categorization Processes. *Journal of Marketing* (56), 60-72.
- Gür, Ç., Koçak, N., Şirin, N., Şafak, M. ve Demircan, A. (2015). İlköğretim öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri ve karşılaştıkları güçlüklerin incelenmesi: Ankara örneği. *Asya Öğretim Dergisi*, 3(1), 78-91.
- Gürhan, E. ve Çiftçi, S. (2017). İlkokullarda uygulanan değerler eğitimi uygulamalarının yönetici ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *The Journal of International Education Science*, 4(13), 230-246.
- Halstead, J. M., & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Karatekin, K., Gençtürk, E. & Kılıçoğlu, G. (2013). Öğrenci, sosyal bilgiler öğretmen adayı ve öğretmenlerin değer hiyerarşisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14), 411-459.
- MEB. (2010) İlk Ders Genelgesi. Erişim: <http://www.egitimvevzuat.com/index.php/201009091422/2010/ik-ders-201053-genelge.html> 25.11.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için rehber* (Çev. S. Turan). Ankara: Nobel yayıncılık
- Meydan, A. ve Bahçe, A. (2010). Hayat bilgisi öğretiminde değerlerin kazandırılma düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimleri Dergisi*, 1(1), 20-37.
- Okumuş, E. (2010). Toplum ve ahlak eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 28-32.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. 3. Baskıdan Çeviri. Bütün, M & Demir, S. B. (Edt.), Ankara: Pegem Akademi.
- Ruyter, D. J. (2002). The Right to Meaningful Education: The role of values and beliefs. *Journal of Beliefs & Values: Studies in Religion & Education*, 23 (1), 33-42.
- Superka, D. P., & Johnson, P. L. (1975). Values education: approaches and materials (ERIC Document Reproduction Service No: ED103284).
- Şişman, M. (2011). *Örgütler ve Kültürler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Thornberg, R. & Oğuz, E. (2013). Teachers' views on values education: a qualitative study in Sweden and Turkey. *International Journal of Educational Research*, 59(1), 49-56.
- Varol, Ç. (2013). Sosyal bilgiler derslerindeki değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Türk, İ. (2009). *Değerler eğitiminde saygı*. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

- Yalar, T. ve Yanpar Yelken, T. (2011). Değerler eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi ve bir program modülü örneğinin geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(38), 79-98.
- Yazar, T. (2010). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi programının mevcut durumunun belirlenmesi ve öğretmenlere yönelik bir program modülü geliştirme. Doktora Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, Y. ve Çalışkan, H. (2018). 2005 ile 2017 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarındaki değerlere ve değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 1(1), 7-23.